

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

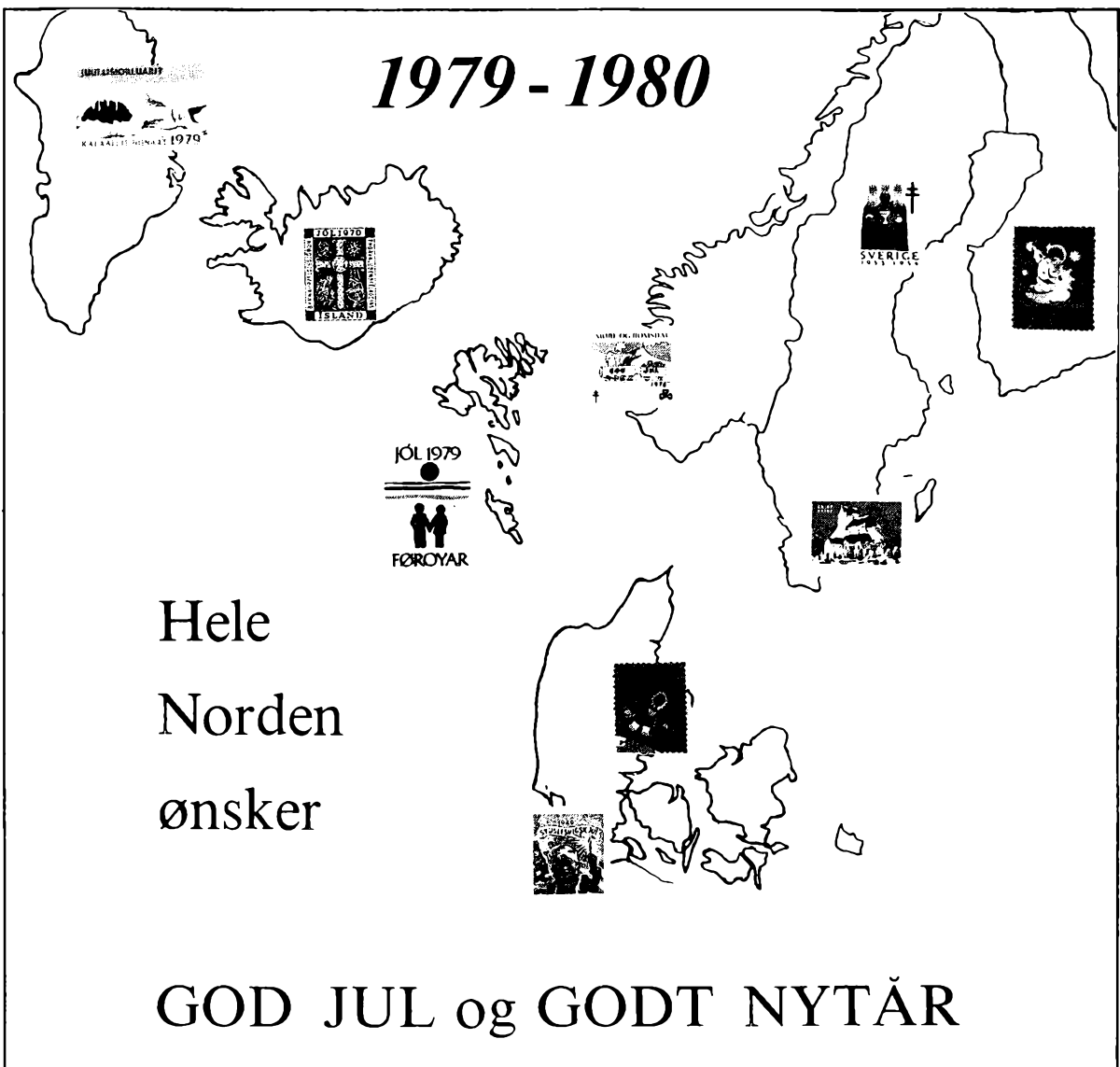

Lær af fortiden - Lev i nutiden

December 1979

Virk for fremtiden

Nr. 223 - 37. årgang

Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde,
tlf. (09) 32 14 61.

Kasserer, sekretær og annonceekspedition:

Fru Inger Hansen, Bjerggaardsvænget 9, 2840 Holte,
tlf. (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 08 31 42

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4
(2. sal t. v.), 1553 København V, tlf. (01) 11 67 20.
Arkivar Margrethe Ransy - Tlf. (01) 37 73 22,
arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag
kl. 14 - 16 eller efter aftale.

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Frederiksgade 1,
1265 København K., tlf. (01) 11 77 88.

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Farend-
løse, 4100 Riggsted, tlf. (03) 64 00 24.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden,
Høllund, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6630 Rødding,
tlf. (04) 84 62 03.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirtshals,
tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladudvalget.

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalstrup, 7570 Vemb,
tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling,
tlf. (07) 58 10 11.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, 3740 Svaneke,
tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern,
tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Munkhøjgaard, Borsholmvej 11,
3100 Hornbæk, tlf. (03) 24 00 05.

Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Æresmedlem af landsstyrelsen: Agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, Hjallesø, 5260 Odense S, tlf. (09) 12 94 73.

Bladet er medlem af
DANSK Fagpresseforening.

Dansk jul

Så har vi oplevet en julehøjtid med kirkegang, familiebesøg, god mad og et veldækket julegavebord. En velstandsjul vil nogen sige med det traditionelle i højsædet - juleriet med det, der glimter og spiller men også med glade festdage for frelskeren, for børnene og for de nærstående. Og den ærlige gensidighed og den personlige agtelse får sin rejsning under julens samvær - og måtte det så kunne holde til fælles glæde. Det åbne sind får sin store tilskyndelse og hjertets trofasthed bliver erkendt som guld værd. - Så gælder det bare om at finde de veje fremover, der kan bringe værdierne videre og lade godheden og de praktiske færdigheder gå op i en højere enhed. Vi kan ikke have noget bedre forsæt på tærsklen til det ny år. Julens fred og årets opgaver hænger nøje sammen. Der er sammenhæng mellem troens styrke og dagens gerning, mellem hjemmets holdning og livsresultatet, mellem mindets kraft og tidens strid for at gå videre - så fortsættelsen får perspektiver, der rækker ud over nuet og langt ind i slægtens fremtid.

Slægten, slægtshjemmet med det indre liv og præg af ydre forpligtethed i mange retninger, har julen som et altid erkendt udgangspunkt for det nære og fjerne, og der føres gang efter gang bevis for, at julen har det gladeste budskab og den bedste opfordring for de der vil modtage og befæste ud fra julens festlige møde med andre.

God jul da - og hjertelige hilsner til slægtshjemmene.

Jens P. Petersen.

Særejeproblematikken

Slægtsgaardens læsere anmodes herved om at gennemlæse nøje den skrivelse til justitsministeren der findes andet steds i dette julenummer. Den bruger de synspunkter i brevform, som vi finder det påtrængende nødvendigt at gøre lovgiverne opmærksom på. Og derfor er problemstillingen rejst direkte overfor justitsministeren. Endvidere er Landbo-, Husmands- og Tolvmandsforeningen orienteret på højeste niveau og også gruppeformændene i folketingspartierne. Vi lægger megen vægt på at få lovgivningen ændret hurtigt og håber på stor opbakning fra de orienterede.

For slægtsgårdenes indehavere er dette af vital betydning, men da for øvrigt også i almindelighed. Man bedes have disse problemer i erindring ved handel og arv. Og fremfor alt: Støt vort initiativ ved landbomøder og når man møder politikerne.

J. P. P.

Slægten Mathiasen på Munkhøjgaard

Den første af Slægten Mathiasen - Ole Mathiasen - overtog 1810 gården efter sin svigerfar, gårdfæster Jens Nielsen.

Ole Mathiasen, født i Skibstrup, døbt Tikøb kirke 18.-2. 1781, søn af gmd. Mathias Olsen og hustru Ane Nielsdatter, fik skøde på gården fra sin svigerfader 24.-10. 1810 (Kronborg Rytterbirks skødeprot. E, 1809-13, fol. 861) mod »at opfylde og i tiden at udbetale til mine børn de i en imellem og under dags dato oprettet aftægtskontrakt bestemte summa ialt 600 rdl., som er købesummen for denne gård«.

Han blev gift 16.-11. 1810 med **Marie Jensdatter**, født i 1783 på gården som datter af ovennævnte Jens Nielsen og Maren Jensdatter. Hun døde 16.-9. 1865, efter at hun i en årrække havde boet i et lille hus ved gården.

Ole Mathiasen døde allerede 16.-4. 1826, hvorefter hans enke i en lang række år stod for gården. Skiftebrev efter Ole Mathiasen af dato 14.-7. 1826 blev først 29.-3. 1843 tinglæst som adkomst for enken til gården. Hun solgte da gården til nedennævnte søn.

Deres børn:

Mathias Olsen, født 20.-9. 1811, se nedenfor.

Jens Olsen, født ca. 1812.

Ane Olsdatter, født ca. 1814.

Bodil Kirstine Olsdatter, født ca. 1816.

Niels Olsen, født ca. 1818.

Christen Olsen, født ca. 1822.

Mathias Olsen, født på gården 20.-9. 1811 og søn af ovennævnte Ole Mathiasen og Marie Jensdatter, blev ejer af gården ved skøde fra moderen dateret 18.-3. 1843, tgl. 29.-3. Købesummen var 700 rdl., hvoraf de 609 rdl. var arvepart til køberens to søstre. Moderen betingede sig ophold på gården uden hensyn til hvem der ejede den. Mathias Olsen døde 14.-4. 1866, hvorefter enken fik tilladelse til at sidde i uskiftet bo (tgl. som adkomst til gården 5.-2. 1873). 1873 solgte hun til nedennævnte søn.

Mathias Olsen blev viet i Tikøb kirke 7.-11. 1845 til **Karen Cathrine Pedersdatter**, født i Tikøb sogn 28.-1. 1823, datter af gmd. Peder Larsen og hustru Christiane Andersdatter i Saunte. Hun døde i Tikøb sogn 23.-10. 1890.

Deres børn:

Otto Peder Mathiasen, født 7.-1. 1847, se nedenfor.

Niels Mathiasen, født ca. 1849.

Jens Peder Mathiasen, født ca. 1851.

Marie Mathiasen, født ca. 1853.

Caroline Mathiasen, født ca. 1860.

Christian Mathiasen, født ca. 1862.

Otto Peder Mathiasen, født på gården 7.-1. 1847, søn af ovennævnte Mathias Olsen og Karen Cathrine Pedersdatter, blev ejer af gården ved en købekontrakt med moderen dateret 3.-1. 1873, tgl. 22.-1. Skødet på gården er udstedt 8.-12. 1879 og tgl. 10.-12. Han døde på Munkhøjgaard 23.-4. 1935 efter allerede i 1916 at have overdraget gården til nedennævnte søn.

Gift i Esbønderup 7.-4. 1873 med **Karen Kirstine Olsen**, født i Kirke Flinterup 11.-12. 1853, datter af gmd. Niels Olsen og hustru Maren Hansdatter. Hun døde på Munkhøjgaard 8.-12. 1918.

Børn: **Nikolaj Mathiasen**, født ca. 1874 i Esbønderup sogn.

Jens Peder Mathiasen, født ca. 1876 i Esbønderup sogn.

Olof Mathiasen, født ca. 1877 i Tikøb sogn.

Magda Mathiasen, født ca. 1879.

Ingeborg Mathiasen, født 11.-3. 1881.

Agneta Mathiasen, født 9.-5. 1883.

Otto Mathiasen, født 1.-5. 1886, se nedenfor.

Otto Mathiasen, født på gården 1.-5. 1886, søn af ovennævnte, blev ejer af slægtsgården ved skøde af 16.-10. 1916, tgl. 22.-11.

Viet i Ringsted 20.-10.-1916 til **Johanne Marie Henriksen**, født i Tølstrup, Ringsted landsogn, 29.-4. 1887, datter af gårdfæster Niels Henriksen og hustru Ane Marie Christensen.

Søn: **Vagn Mathiasen**, se nedenfor.

Vagn Mathiasen, født på gården 21.-7. 1921, søn af ovennævnte. Ejer ifølge skøde dat. 2.-8. 1960, tgl. 18.-8. Viet i Asminderød kirke 21.-5. 1948 til **Tove Kirstine Jørgensen**, født i Langerød, Asminderød sogn, 28.-3. 1928, datter af gårdejer Otto Jørgensen og hustru Ellen Kirstine Nielsen.

Otto Peder Mathiasen har efterladt sig en protokol, hvori han fra 1880-1916 har skrevet hvilke tjenestefolk han har haft, og den løn de har fået. Endvidere har han bogført, hvad han har haft af mellemværende med familie, naboer og forretningsforbindelser.

Her gengives udpluk af indgående fæstemål og opgørelse af udbetalt løn.

Fortegnelse Røgter og dennes Løn. Peder Hendrigsen af Borsholm. Fæstet fra 1. november 1879 til 1. Maj 1880 for en Løn af 56 Kr. Fæstet fra 1. Maj til 1. November 1880 for en Løn af 56 Kr. Mai 1. 2 Kr. + Mai 17. 10 Kr. + September den 2. 10 Kr. + September den 13. 10 Kr. + 85 Ører for en Skovl + Udbetalt Lønnen til 1. November 1880 med 79 Kr. 15 Øre.

Fæstet til 1. Maj 1881 for en Løn af 50 Kr. + et Par Støvler 7 Kr. Modtaget sin Løn for Vinteren 27 Kr. 64 Øre afdraget for den Tid som han laa paa Sygehuset. 8 Uger til første Mai Resten af Tiden trækkes af Sommerlønnen. Afdraget for de 8 Uger var 15 Kr. 36 Øre.

Peter Hendrigsen modtaget 6. Januar 1882 6 Kr. den 23. April 20 Kr. Været borte 8 Uger 3 Dage a 27 Øre giver 15 Kr. 93 Øre. Skal have 100 Kr. der fra draget 41 Kr. 93 Øre til gode 58 Kr. 7 Øre.

Udbetalt Lønnen og bortreist til 1. Maj 1882.

Fæstet Fattiglem Erik Petersen fra 1. januar 1883 til videre en Maaned af gang, for et vederlag af 5 Kr. per Maaned til ham selv og desforuden skal jeg afholde Anstalten.

Modtog første gang 25 Øre, dito 25, til Klæder 6 Kr., om Fastelavn 50 Øre, dito engang 50, 18 Februar 35 Øre, 22. Februar 3 Kr., 27. Februar 1 Kr., 11. Marts 50 Øre, den 20 Marts til Vasketøi 2 Kr., den 22 Marts 1 Kr., 1 April 50 Øre, 8. April 1 Kr., 15. April 50 Øre - (således fortsætter det med småbeløb meget tit).

November 1883 bliver Erik Petersen forfremmet til Røgter for en løn af 50 Kr. for vinteren. 27. Januar får han 11 kr. til Bogser (bukser) og Vest med Frakke. 3 Februar har Maren Frandsen fået 3 Kr. for Vask af Eriks tøj. 15. Juni har Erik Petersen fået 2 Kr. til doktoren for udrækning af en tand.

Fra 1. november 1879 til 1. maj 1880 fæstes pigen Karen Hendrigsen af Hillerød for en løn af 50 kr. for et halvt år. Hun fæstes videre for næste halvår for 49 kr. + 1 pund uld. Karen Hendrigsen betalte i kommuneskat 63 øre pr. kvartal.

1. maj 1880 fæstes Lovise fra Quistgaard som Lille pige for 24 kr. for et halvt år.

Sine Mathiasen fæstes for sommeren 1883 for 35 kr.

Hun forsømmer tjenesten 1 dag hvorfor kvittes 1 kr. Udeblev af tjenesten 25.-26.-27.-28. Juni, hvorfor kvittes 4 kr. Udeblev 30. Juli 1 kr. Udeblev af tjenesten 13.-14.-16.-16. August hvorfor kvittes 4 kr. Bortgået af tjenesten 26. August.

Det fremgår af lønningsregnskabet at der på gården har været et folkehold på en røgter, en karl og en dreng samt en tjenestepige og lille pigen. Udgiften til folkehold har været 350 - 450 kr. årligt.

Lønningerne er stort set ikke ændret fra 1880 til 1900, hvor regnskabet over folkeholdet er gledet ud af protokollen.

Der har i tidens løb været fæstet mange svenske karle på Høggård. De fleste af karlene er fæstet fra Fæstemand, som har fået 2 kr. 35 øre i salær.

Følgende udpluk er en ganske god beskrivelse af en tjenstedrengs liv og viser hvordan hans husbond og madmoder tog sig af ham og hans fornødenheder.

Fæstet Drengen Valdemar Olsen ved Urmager Hansen Helsingør, for en Løn af 20 Kr. for Vinteren og 40 Kr. for Sommeren 1900 til 1. November.

Den 1. December 13 Øre til Træskoklamper - den December 1 Kr. 50 Øre til Danselæren dito 20 December 1 Kr. 50 Øre til Danselæren - et par Vanter 75 Øre - til Træsko 1 Kr. 30 Øre - til en Bluse 1 Kr. 50 Øre - den 22. Marts 1 Par Træskoer 1 Kr. 35 Øre - et par Strømper 75 Øre - to Skjorter en Bluse et par Bogser tilsammen 7 Kr. 10 Øre - Træskoer 1 Kr. 85 Øre - til

Pinsedag 1 Kr. - til Georgs Sykkel 50 Øre - Strømper nye 75 Øre - et par Sko 2 Kr. - til Ballet paa Aasen 1 Kr - den 29 Juli et par forfødet Strømper 75 Øre - den 1. September til Træskoer 1 Kr. 35 Øre - den 2. September til Fest paa Aasen 1 Kr. 50 Øre - 1 Par Bogser 2 Kr. 75 Øre - Hatten og andet mere 3 Kr. - 1 par Strømper 75 Øre - Den 4. December 1 par Træskoer 1 kr. 35 Øre - Skoene repareret den 10 December 60 Øre - et par Træskoklamper med Søm 10 Øre

En mand ved navn Magnus er fæstet som røgter 2. juni til november for 75 kr., det var 1897. Efterfølgende vinter får han 75 kr. og sommeren 1898 90 kr. + 25 øre for hver fremmed ko der betales Bedækningspenge for.

I denne røgters regnskab står bl.a.: Fuld den 18.-19.-20 December a 1 Kr. pr. Dag. Han havde den 16. dec. fået udbetalt 4 kr. Det er tilsyneladende eneste gang der har været dette problem med ham.

Han har første sommer fået henholdsvis 8-4 og 1 kr. i forskud. Vinterhalvåret omtalte 4 kr. + 15. jan. 4 kr. til vask + 26. feb. 4 kr. + 30. marts 4 kr. og 20. april 2 kr. Den sidste sommer har han ikke fået forskud, han har åbenbart klaret sig for bedækningspengene.

I 1879 har man høstet 63 tønder og 2 skæpper rug, 74 td. 5 skæpper byg og 194 td. 7 skæpper havre.

I 1880 er der høstet 90 td. 2 sk. rug, 87 td. 2 sk. byg og 191 td. 6 sk. havre. I tønde havre har vejjet 138 pund.

Fortegnelse over tilgodehavende penge hos forskellige personer for adskillige betroede ting. Begyndt 1. januar 1880.

Her kun medtaget enkelte poster.

Niels Olsen Horneby skylder efter opgjort

regning 13 Kr. 25 Øre

Det fremgår af regnskabet at Otto Peder Mathiasen har været medlem af skolekommissionen for Borsholm skole, f.eks.:

Til Skolen ½ Tønde Kalk	2 Kr.
Ler og Grus til Skolen	1 Kr. 30 Øre
Dagløn for Tjæring af Skolen	2 Kr. 75 Øre
9 Potter Tjære dito 9 Potter Tjære	
½ Favn slagen Sten	7 Kr.
200 Tækkekjæppe til Skolen	4 Kr. 16 Øre

1885 har mekaniseringen nået Høggård.

(Nielsen Hillerød tog senere navnforandring til Nordsten var gift med en søster til Karen Kirstine, O.P. Mathiasens kone)

Modtaget fra Nielsen Hillerød en Frømaskine, en Roerenser, svejset en Aksel til Mejemaskinen, et Hjul til Tærkemaskinen. Nordsten tærskværker blev prøvekørt på Høggård.

Regningen er delvis betalt med ost og smør.

Tærskemaskinen blev trukket af en hesteomgang.

I 1885 er han også begyndt at handle med frø fra Centralkompagniet, f.eks.: Jens Gromløse har faaet Roefrø for 50 Øre.

Peter Ander 40 Pund a 15 Øre 6 Kr.

Peter Olsen 14 Pund Frø a 15 Øre 2 Kr. 10 Øre.

Optegnelsen om mellemværende med naboer viser at O.P. Mathiasen i 1880-1890 har siddet ganske godt i det økonomisk og at naboer ikke er gået forgæves når de har været i bekneb med penge. Ganske vist har det været småbeløb på fra 1 til 10 kr. der har været tale om, men det er gået tit på.

Der har på gården været livlig handel med korn til naboernes grise og med smågrise til at æde kornet. Kartoffler har været en vigtig afgrøde, som er solgt til gode priser. Ost, smør og flæsk er solgt direkte fra gården til forbruger.

Otto Peder Mathiasen, den nuværende ejers bedstefar, hvis protokol (dagbog) vi har gengivet udpluk af i det foranstående, skrev i 1929 sine erindringer som »Slægtsgaarden« senere vil bringe uddrag af.

Særeje

- et problem

Dansk Slægtsgaardsforening har i dette efterår behandlet en højaktuel sag, som har resulteret i nedenstående brev. Endvidere er De Danske Landboforeninger, De Samvirkende Husmandsforeninger, Tolvmandsforeningen og Folketingets partier orienteret.

Hr. justitsminister Henning Rasmussen,
Justitsministeriet!

Fra juridisk hold er vor forening blevet gjort opmærksom på, at der er ved at udvikle sig en retspraksis, som hvis den videreføres, kan få katastrofale konsekvenser for en stor del af landbrugets udøvere, herunder ikke mindst medlemmer af vor forening.

Vi er vel klar over, at de foreliggende kendelser alene vedrører det formelle spørgsmål om tinglysning, men vi nærer frygt for, at kendelsen skal smitte af også på det materielretlige, således af skifteretten ved opgørelsen af et skilsmissebo kan føle sig motiveret til at underkende et af faderen i skødet tilkendegivet ønske om særeje for sønnen/datteren m.h.t. boets faste ejendom, og med den konsekvens, at friværdien af den faste ejendom ikke, som af faderen ønsket, holdes uden for bodelingen, men skal deles med rettetfællen.

Det er os bekendt, at en betydelig del af landbrugsejendomme - ikke mindst blandt vor forenings medlemmer - ved generationsskifte overdrages til sønnen som særeje, og formålet med denne disposition er ene og alene at gardere sønnen i en skilmissesituation, således at han ikke tvinges til at afstå halvdelen af friværdien til hustruen (vi benytter i det flg. alene det eksp. at det er sønnen, der får gården overdraget, men tilsvarende betragtninger gælder selvsagt i det tilfælde, at det er en datter).

Vi finder det aldeles uacceptabelt, at der nu tilsyneladende er risiko for at denne intention underkendes af domstolene og tør udtale, at vi er ude af stand til at se, hvilke interesser Højesteret mener at ville tilgodese ved den praksis, der nu synes igangsat.

Det kan nemlig ikke være hverken i samfundets, faderens eller sønnens interesse, og hustruens interesser skal domstolene selvsagt ikke varetage i denne situation.

Der stilles ikke i lovtæksten nogensomhelst krav til formaliteter eller materielretlige omstændigheder for at et særeje gyldigt kan etableres, og hertil kommer yderligere, at det gennem en lang årrække har været fast praksis, at hvis en testator i sit testamente bestemmer, at arven skal være arvingernes særeje, har ingen skifteret hidtil forsøgt at antaste sådant ønske.

Det ligger helt klart, at når en fader overdrager en landbrugsejendom som særeje til sin søn, så er det selve gården han ønsker at overdrage og ikke alene det i skødet anførte gavebeløb, og intet taler for at underkende et sådant ønske. Højesteret har derfor stillet skifteretterne overfor en aldeles umulig opgave, thi hvor stor en pro-

centsats skal gavens værdi udgøre af ejendommens værdi? Skal det være 50, 60 eller 70 %? Hvis højesterets nye afgørelse bliver afgørende for fremtidig praksis vil absolut uønskkelig vilkårlighed blive resultatet, og vi må for vort vedkommende frakende domstolene enhver kompetence til på det heromhandlede område at tilsidesætte det i dansk ret rådende princip om aftalefrihed. Thi hvis sønnen er tilfreds med at få gården overdraget med større eller mindre prioriteter, da kan det ikke tilkomme nogen domstol at foretage en vurdering af gavens størrelse.

Vi anser det for ufornuddent nærmere at dokumentere, hvilke katastrofale følger, det vil få for mange tusinde landbrugsbesiddere, dersom det skulle blive fast retspraksis, at et af faderen ønsket særeje i den heromhandlede situation skulle blive underkendt af skifteretten. Formålet med det ønskede særeje er som nævnt at sikre, at gården kan forblive i sønnens og slægtens eje uantastet i en skilmissesituation. Men hvis friværdien skal deles med hustruen, vil dette i de fleste tilfælde medføre, at sønnen tvinges til at afhænde gården med de heraf følgende konsekvenser, som ikke bliver mindre tragiske i de tilfælde, hvor overdragelsen af gården er koblet sammen med en hopælsret for forældrene. Vi skal her pege på, at friværdien i vor tid med den voldsomme inflation kan stige så stærkt, at en deling af denne med hustruen umuliggør sønnens fortsatte forbliven ved ejendommen - som kan have været i samfundets interesse, og intet taler - som foran nævnt - for, men alt taler imod, et sådant eklatant brud på den hidtil knæsatte aftalefrihed på dette område. Vi er af den opfattelse, at det pågældende højesteretsudvalg simpelthen har baseret sin afgørelse på utilstrækkelig information om de fatale virkninger kendelsen kan få, og som foran er skitseret i korte træk.

Den mulighed foreligger, at højesterets plenarforsamling i påkommende tilfælde kan komme til et helt andet resultat, men vor forenings medlemmer kan ikke leve med en sådan usikkerhed. Vi foretrækker en klar løbbestemmelse fremfor en uklar og svingende retspraksis, og vi vil derfor foreslå, at justitsministeriet forebygger enhver fremtidig tvivl ved at søge gennemført et tillæg til ÆSKL II par 21, hvis nærmere formulering vi selvsagt overlader til ministeriet, men hvis indhold efter vor opfattelse bør gå, at ved gave- eller testamentariske overdragelser af fast ejendom som særeje, skal ejendommen være særeje uden hensyn til gavens størrelse.

Det bør tilføjes at hensyn til de tusinder af overdragelser der har fundet sted i tillid til retspraksis, man har anset for fast, at dette også skal gælde for overdragelser, der er sket inden lovtillæggets vedtagelse.

Vi ønsker gerne foretræde for ministeren for nærmere at udbytte vor opfattelse.

Med venlig hilsen
Jens Peter Petersen.

Min barndoms jul

Den markante færing, sognepræst i Hellebæk, fhv. folketingsmand Johan Nielsen, har glædet Slægtsgården med nedsættende beretning om sin barndoms jul.

Jeg er født og vokset op i en lille bygd på Føererne. I min barndom boede der godt 200 mennesker - ca. 40 husstande i min hjembygd, der hed Sandvik og var den nordligste bygd på Suderøen.

Det færøske samfund var for 50 år siden et meget fattigt samfund. Befolkningen ernærede sig ved fiskeri og en smule landbrug. Mændene tog i februar - marts måned til Island på fiskeri. Senere på sommeren fiskede de også ved Grønland, Bjørnøen eller ved Nordisland. De kom hjem igen i oktober og drev så hjemmefiskeri om vinteren.

Mens mændene var borte, drev møtterne og ungerne bedriften derhjemme. Undertiden boede der et par bedsteforældre i hjemmet, og de hjalp også til. »Bedriften« var såmænd ikke så stor: En lille lod jord, som kunne føde en ko, 5-7 får, et par gæs, som kunne få, hvis man var heldig op til 10 gæslinger, nogle ænder, nogle høns, og så dyrkede man kartofler til husbehov i indmarken og skar de tørre man skulle bruge i udmarken. Det var derfor ikke de store ting man skulle købe hos købmanden, så sådan et samfund var meget nær penge-løst.

Det turde være indlysende, at det var svært i min barndoms bygd at skabe en jul a la julen 1979, det være sig på Føererne eller i Danmark. Men julen har fra tidernes morgen været festernes fest på vore breddegrader, så også i de fattige år, da jeg var barn, prøvede man med de for hånden værende midler, at gøre julen så festlig, som muligt, og derfor begyndte man tidligt at gøre forberedelser til julen.

Nu er jeg så heldig at høre til de meget privilegerede, hvad barndomshjem angår. Min farfar var odelsbønde og havde en af de største gårde i bygden. Hertil kom, at farfar var en meget dygtig hjemmefisker. Han ejede del i en firemandsfarer, en seksmandsfarer og en timandsfarer, og hans bådsfæller var særdeles dygtige sømænd og fiskere. Da jeg var en 7-8 år overtog far, som dengang var fisker, gården. Et par år senere overtog far en købmandsforretning, så vi fik i den grad vores på det tørre, at jeg senere hen næsten har skammet mig over det.

Da jeg var barn, havde man ikke for skik at give »unyttige« julegaver, hverken til børn eller voksne. Hjemme hos os fik vi altid et stykke tøj, som vi netop trængte til. Men dette stykke tøj, hvad enten det var vævet, strikket eller syet, skulle være færdig juleaftensdag kl. 18. Ellers blev genstanden hængt op i køkkenet til spot og spe for den som ikke var blevet færdig til tiden. Og hvis nogen prøvede at fuldende en beklædningsgenstand imellem jul og helligtrekonger, så ville den, som gik med dette stykke tøj, dø, før året var omme. Jeg ved ikke, hvem der har fundet på denne skrøne. Mon ikke det har været en eller anden præst, som på denne måde har skaffet tyendet en tiltrængt ferie i den mørkeste vinter.

Da vi var kommet ind i ugen til tredje søndag i advent, gik vi ud i fjeldene for at drive de gamle moderfår sammen, som om efteråret var blevet udpeget til juleslagt. Det var langt fra alle i bygden, som havde noget juleslagt, men de som slagtede, betænkte ofte de som intet havde, og de fiskere, som ikke kunne skaffe julemiddag på anden måde, håbede på fiskevejr, så de kunne pilke nogle torsk til »jölaknetti« d.v.s. fiskebolle, så store som knyttæver, fyldt med fåretælle.

Dengang havde selv små børn deres pligter. Vi er 3 brødre, og hver dag, når vi kommet hjem fra skole, skulle vi op i fjeldet for at hente tørre hjem. I julemåneden var vi afsted flere gange om dagen, og dette gjorde vi uden at kny. Jeg tror, at det var tanken om julens herligheder, som gjorde os så medgørlige.

Mor, farmor og en ugift faster, som boede hos os, da jeg var barn, havde travlt med at koge og bage. Alt blev lavet i hjemmet. Efter slagtingen skulle der laves blodpølser, kødpølser og rullepølser, og der skulle skinses kød til pålæg. Der skulle bages rugbrød, blandingsbrød og hvedebrød. Der skulle bages sandkage, sodakage, plumkage og marmorkage. Der skulle bages peberkager, klejner, vanillekranse, jødekager og meget mere. Det var faktisk et prestigespørgsmål om, hvem der havde de fleste og de bedste kager. Vi børn gav altid vores mor førstepriksen, men der har selvfølgelig været andre, som var lige så dygtige. Dog, der var næppe nogen i bygden, som havde så meget at tage af, som mor. Jeg kan huske, at det kunne ske, at jeg kom til at tænke på dem, som lidt eller intet havde at holde jul med. Så fik jeg en klump i halsen, mistede min appetit, og blev meget ked af det. Men ellers ved jeg, at mine forældre var flinke til at tænke på dem, for hvem det af en eller anden grund kneb.

De sidste dage før jul blev der skuret og skrubbet over hele huset. Dengang var der hverken malet eller tapetseret, så både røgstuen, køkkenet og de to stuer var hvidtskurede. Dengang syntes jeg, at det så fattigt ud, men i dag kan jeg se, hvor smukt det har været. Huset eksisterer ikke mere. Hvor ville jeg ønske, at jeg ejede det i dag.

Vi fejrede ikke juleaften og juletræ var ukendt, da jeg var barn; men når kirkeklokken begyndte at ringe julen ind kl. 18, blev alt arbejde lagt til side, og julelysene blev tændt og stillet i vinduerne, ligesom man gjorde i Danmark efter befrielsen. Så fik vi børn lov til at gå rundt i bygden for at beundre julelysene i alle de små vinduer. Jeg har aldrig siden oplevet noget, som har gjort et så stort indtryk på mig, som juleaften i den lille bygd, hvor man hverken havde gadebelysning eller elektrisk lys, og som derfor en sædvanlig vinteraften lå i buldrende mørke.

For os børn var julemorgen vort himmerig, således som Grundtvig skriver det i sin salme. Når far var færdig med at sørge for kreaturerne i stalden, fik vi the og kager på sengen, og vi fik lov til at stoppe så meget i os, som vi kunne. Derefter fik vi vore julegaver, en trøje, et par bukser eller hvad det nu kunne være, vi trængte til. Derefter sang vi nogle julesalmer, og mor læste et par julehistorier for os.

Før vi skulle i kirke kl. 12 middag, spiste vi julefrokost. Vi fik smørrebrød med rullepølse, kødpølse, skinkekød, saltkød og skærpekød - alt lavet af får eller lam. Man holdt hovedet ikke svin på Føererne dengang. Vi fik også dåseleverpostej, det eneste der var importeret og hjemmelavet ost, til maden drak vi cacao.

Da Sandvik var et annekssogn til Hvalbø, var det kun sjældent at vores præst var til gudstjeneste, men der var kirkegang alligevel. Vi sang julesalmer på dansk, og degen læste en dansk prædiken op. Dengang var der forbud for at benytte

færøsk i kirkerne på Færøerne. Før jeg kom i skole, forstod jeg ikke dansk, så jeg fik tiden til at gå med, at lægge salmenumrene på den hvide tavle sammen under prædikenen. Den degn, vi havde for 50-55 år siden, benyttede fortrinsvis prædikener af pastor Vilhelm Beck og Pastor Moe. Efter at jeg havde lært at forstå dansk, hørte jeg disse prædikener så ofte, at jeg kunne mange af dem udenad.

Man havde dengang den skik, at mænd og kvinder sad ved hver sin side i kirken. Når de kom ind i kirken, kyssede de hinanden og gik hver til sin stol. Farfar og far sad i en af de inderste stole, mor, mormor og faster i en af de yderste. Børnene kunne sætte sig hvor de ville, så jeg plejede at dele sol og vind lige og syntes det var sjovt, hveranden gang at sidde inderst i kirken, og hveranden gang yderst.

Da vi kom hjem fra kirken, blev der lavet middag, som vi spiste kl. 3 eller kl. 15, som vi siger i dag. Vi fik fårekød, som først var kogt, og derefter stegt i brødepanden. Vi fik brun sovs til og hvide og brunede kartofler. Bagefter fik vi rød sagosuppe med rosiner og svedsker. Tilsidst fik de voksne kaffe; men det måtte børnene ikke få, for man sagde, at børn blev galsindede af at drikke kaffe.

Om eftermiddagen fik vi lov til at gå på besøg hos naboer og venner, for at smage på deres julebag, og fra andre huse kom de ind til os. Om aftenen gik vi igen i kirke, og da var der en særlig stemning på grund af alle de mange levende lys.

Anden juledag gik efter nogenlunde samme recept, blot var der den forskel, at vi til middag fik ovnstegte skærpeklår. Hertil fik vi hvide kartofler, men ingen sovs. Man besøgte også hinanden flittigt den dag, og det kunne ske, at en eller anden mand havde kigget ind så mange steder, hvor han havde fået en snaps eller to, så man kunne se det på hans gang gennem bygden. Dengang som nu, var der spiritusforbud på Færøerne. D.v.s., man kan kun få spiritus ved at bestille den fra Danmark. Det gjorde man faktisk kun til familiefester og til jul, og der var mange, som kun nød og bød stærke drikke ved juletid.

Om aftenen samledes man i dansestuen, således kaldte man bygdens forsamlingshus. Da jeg var barn, mødte næsten alle bygdens beboere op, både unge og gamle. De andre aftener i året var der en eller anden, som spillede på harmonika, og så dansede de unge pardans eller »engelsk dans« som vi kaldte

det; men anden juledag dansede man næsten kun kædedans eller »færøsk dans« som det blev kaldt. Til kædedansen bruger man ikke musik. Der er altid en forsanger, som leder dansen, men alle som kender visen eller kvadet, synger med, og alle, som har en tone i livet, synger med på omkvædet. Man tager hinanden ved hånden, danner kæde og træder to trin frem til venstre og derefter et tilbage mod højre. Hvis visen eller kvadet handlede om en religiøs eller sørgelig begivenhed, dansede man stille og roligt. Handlede det derimod om kamp, trådte man hårdt i gulvet, ja, man kunne ligefrem se, hvordan forsangeren identificerede sig med helten. Man kvad skiftevis middelalderlige danske folke- eller kæmpeviser og skiftevis færøske viser af ældre eller nyere dato.

I mange timer bølgede dansen frem og tilbage i den lille, trange dansestue, og langt ud på natten kunne man høre et omkvæd, som for eksempel »Træd fast i vort guld, spar ej vore sko. Gud monne råde, hvor vi drikker næste jul«, og her talte man ud fra livets bedste erfaring. Der var i de år mange mænd i bedste alder, som ikke oplevede den næste jul. Det er i kirkebøgerne i mit hjemsohn, at den danske digter Nis Petersen har set, »at to kommer sagtens tilbage, om een bliver derude og dør«.

Men disse mennesker troede, at de havde Gud med sig, både i kirken, i hjemmet, i dansen og i deres daglige dont. Senere fik indremission og fremmede trosretninger fodfæste på Færøerne, og da var der mange, som tog afstand fra både dans og spiritus.

Hvis det var fiskevejr mellem jul og helligtrekonger, så tog man på fiskeri; men ellers var disse dage nærmest en ferietid i det lille samfund.

Man besøgte hinanden flittigt, og ingen måtte bære julen ud, den jul som varede til helligtrekonger.

Johan Nielsen.

Ordforklaring:

Skinekød: Fersk lammekød som koges uden salt, tages op af gryden, gnides med salt, og spises som pålæg, når det er blevet koldt.

Skærpekød: Vindtørret fårekød, spises råt som pålæg, men kan også steges.

Nye medlemmer

Gårdejer Poul Mathiasen,
»Aldersborggård«,
Gørlundvej 1, Skibsted,
3140 Alsgråde.

Gårdejer Svend Revsbech,
»Skippersminde«,
Nordvej 8, Voer,
8950 Ørsted.

Gårdejer Ole Kofoed Marker,
»Runegård«,
Grødbyvejen 4,
3720 Åkirkeby.

Gårdejer Jørgen Nielsen,
»Bakkegaard«,
Serdrupvej 14, Fårdrup,
4200 Slagelse.

Gårdejere Tove og Jens-Erik Jensen,
»Nygaard«,
Nygaardsvvej 25, Hundelev,
9480 Løkken.

Gårdejer Jørgen Kofoed,
»Byagergård«,
Jonstrupvej 58, Jonstrup,
4350 Ugerløse.

Gårdejere Randi og Frits
Hougård-Jensen,
»Pollerup Hovgård«,
Hovgårdsvej 2, Pollerup,
4780 Stege.

Gårdejer Andre Pedersen,
Borum Møllevej 31,
8471 Sabro.

Fru Inger Kongsted Olsen,
Sandbjergvej 8 A,
2740 Skovlunde.

Gårdejer Jens Jochum Skouv,
Enggård,
Rønnevej 45, 3720 Åkirkeby.

Positive reaktioner

Landsstyrelsen har fra justitsministeren modtaget et svarbrev på den skrivelse vi bringer på side 5. Ministeren viser i sit svar en særdeles positiv reaktion og meddeler, at ministeriets eksterter er sat på sagen, hvorefter ministeren efter deres indstilling vil vende tilbage til sagen og indkalde til et møde, hvor hele problemet vil blive taget op. Der er ligeledes givet udtryk for positive reaktioner fra de konservative ved den politiske ordfører folketingsmedlem Poul Schlüter, ligesom formanden for de danske tolvmandsforeninger godsejer Oluf v. Lowzow har givet sin fulde tilslutning til bestyrelsens skrivelse.

Julefred

Skrevet af Slægtgårdsejer Karl Schmidt, Bæk ved Nustrup. Dansk-sønderjysk deltager i 1. Verdenskrig (omtalt i Slægts-gaardsbladet nr. 218, februar 1979).

Det var juleaften 1916, vi lå i en hule ved Trang-lu-ar i egnen ved Somme. 7 dage var det siden vi var kommen i stillingen, de første 5 i reservestillingen hvor vi lå i understande (huler) om dagen, og om natten var vi ude at trække pigtråd ved linierne længere fremme. Så blev vi flyttet til nærmeste beredskabslinje ca. 1000 m. bag den forreste, og der kom vi i den såkaldte Kridthule. Denne var bleven opdaget tilfældigt i et granat-hul, der havde vist, at der gik en gang længere ned i jorden. Tyskerne havde så undersøgt den og fundet, at den kunne bruges som dækning. Der var kalkbrud i den egn. Omtalte hule eller kælder gik i zig-zag 75 trappetrin ned, og så i krumme gange fremad. Derfra var der udhugget rum ind til siderne, nogle så store, at der kunne være 40-50 mand i hver. Om dens oprindelse har jeg ikke kunnet få noget bestemt at vide, men de stammer vist fra enten kristendommens første tid i egnen, og ellers har munkene på en eller anden måde benyttet disse underjordiske huler.

Til denne hule kom vi natten til lille juleaftensdag. Vor legemlige tilstand var alt andet end god, siden vi var kommen i stillingen havde vi ikke haft støvlerne af benene og det regnede støt, så vi blev gennemblødt ved arbejdet om natten, og ikke havde lejlighed til at blive tørre om dagen. Forplejningen var ikke god, og vi fik den meget uregelmæssigt, dårligere var det også blevet efter at vi var kommet længere frem. Vi var 500 mand af de forskellige formationer i hulen. Om natten var vi ude at trække pigtråd, og om dagen måtte ingen forlade hulen, af fare for at englænderne skulle opdage indgangen. Derefter kan enhver forestille sig, hvordan luften var dernede, 200 m. under jorden. Der var en luftpumpe til at pumpe frisk luft ned med, men det var ikke til at få frisk luft ind i siderummene, og da al nødtørst blev forrettet dernede dagen igennem, ja, så var luften næsten ikke til at ånde i. Hvad der yderligere i høj grad bidrog til at mindske vort velvære var lusene. Da alt var så snavset, og rengøring umulig, så var der en frugtbar bund for dem, de var næsten også ved at æde os op. En stor del af tiden sad vi omkring tællelysene med de forskel lige beklædningsstykker i hænderne, og holdt jagt på dem, vore små fjender.

Sådan var vor stilling, man turde næsten hverken tale om, eller tænke på, at nu var det snart

jul, så pinligt var det for os alle at tænke på de kære julefester man før havde oplevet, hver med sine kære. Alt havde været præget af glæde, og dertil den gode julemad, juletræet, og den hyggelige stuevarme, en stor modsætning til, det vi havde i øjeblikket.

Sådan gik tiden til juleaften. Nu var det jul, vi satte ikke forhåbninger til juleglæde, og alligevel ventede vi spændt på, hvad feltkøkkenet ville bringe. Maden brød vi os ikke så meget om, men det vi særlig ventede var post, for selvom brevene med de gode juleønsker ikke kunne bedre vor stil-ling, så var det dog en adspredelse at få brev fra alle de kære. Man kunne ved at læse dem drømme sig hjem iblandt dem, og glemme sin egen triste tilværelse.

Jeg var blandt de der blev kommanderet ud efter maden ved feltkøkkenet. Dette var ikke ufarligt, da den sammenskudte by der var over os, lå under stadig artilleriild, men nogle skulle jo afsted. Vi hentede maden i beholdere som mejeri-spande, og var så to om hver.

Det første man så efter i feltkøkkenet, var om der var post med, og hvor meget der var i post-sækken. Synet af den satte ikke vores humør op, for der var kun ganske lidt i sækken. Vi kravlede så afsted igen med maden, og kom godt hen til nærheden af hulens indgang.

Da hørte vi håndgranaterne brage ude i forreste linie, og maskingeværerne begyndte at knadre. Vi tænkte os til betydningen, der var angreb. I det samme blev der også skudt nogle røde lyskugler af, og så vidste vi det sikkert, for det var nemlig tegnet til artilleriet ved et angreb, om at nu skulle de lægge spærreild. Det var også næsten i samme øjeblik, at hundreder af projektiler kom susende og hvæsende hen over vore hoveder, og eksploderede med bragen i de engelske linier.

Dette skete alt sammen i ganske få øjeblikke, og straks skyndte vi os naturligvis mod indgan-gen, men allerede før vi nåede den, svarede eng-lænderne på den tyske artilleriild, og granaterne eksploderede omkring os. Vi faldt og trillede om-kring i mørket nede på trappen, fordi alle trængte på for at komme ned, men ned kom vi da, og maden blev uddelt. Vi fik kogte bønner. Så ven-tede vi på at posten skulle blive fordelt. Jeg fik brev fra mor, og en lille pakke fra Lindorffs, men samtidig kom der ordre til, at vi straks skulle gøre os færdige til at rykke frem til forstærkning.

Uvilkårligt kom man til at tænke på, at det var en »dejlig« julefest, og at man kunne sige at der var »fred på jord«. Det gjorde en bitter. Vor legemlige tilstand, og så kampens rasen en jule -aften, fristeren prøvede at hviske en i øret »det er da umuligt, at der er en almægtig gud til, der har

stiftet fred på jorden, der kan I jo se, hvordan det er på selveste juleaften».

Alle blev tavse ved den ordre der var kommet, men gjorde sig også færdige til at rykke ud. Men allesammen tænkte vist nok på deres kære som de havde derhjemme, og hvordan de nu fejrede juleaften ved juletræet, og sang om Freden der med Jesusbarnet var kommen til jorden.

I den lille pakke jeg havde fået, var der et par brunekager, en lille æske cigaretter, og så en lille grangren med et julelys. Kagerne blev spist, og vi fik dampen op på en cigaret, så vi mærkede da lidt til, at det var juleaften. Den lille grangren stak jeg ind i en revne i kalkmuren, og tændte lyset, og der brændte det så roligt, som var det i en virkelig stue, på et juletræ. Kanontordenen hørte vi som en fjern buldren, vi sad jo velforvarede dernede i jorden. Kun når de svære granater slog i oven på vor hule, rystede det sådan, at små kalkstykker faldt ned.

Da jeg var ved at pakke mine sager sammen, kom jeg til at se på det lille julelys, der brændte med den lille rolige flamme. Det var helt underligt for mig, dette lille tegn på julen der hjemme, lyset

der også her brændte som om det var jul. I dette øjeblik gik det op for mig, at hvad betyder det dog, at vi må lide lidt, det er jo trods alt vore egne synder vi lider for. Dette er ikke noget, der er sendt af Gud, og hvor meget måtte vor frelser ikke lide for os, han den syndefri, der frivillig gik lidelserne og døden i møde, for at kunne få fred med vor Gud. Hvad betyder det, som vi her skal lide i dette korte liv, når vi så, fordi han har båret alle vore synder, kan komme til at leve evigt hos ham i hans herlighed.

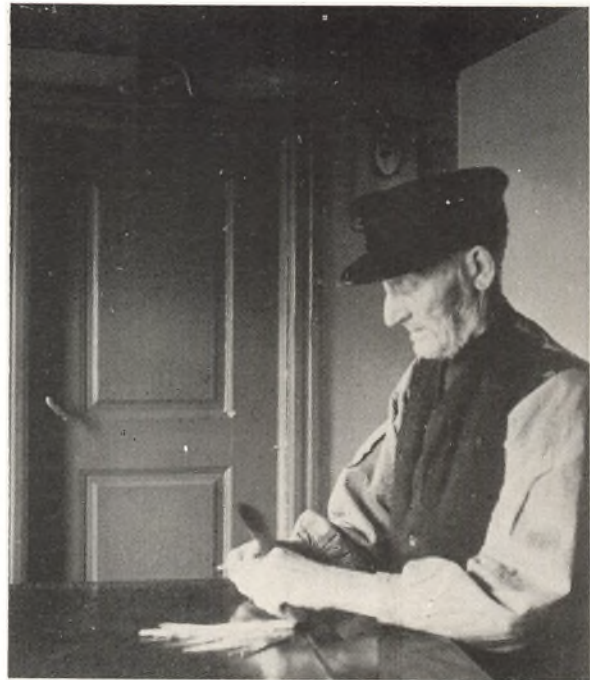
Alt dette mindede dette lille julelys mig om, og jeg blev så glad og takkede Gud, fordi han havde sendt sin søn med julefreden ned til os mennesker.

Derude var det den jordiske elendighed der truede med at fordunkle det glade budskab, og herhjemme er det ofte alt det gode vi har, der bringer os til at glemme, at det er os der trænger til Gud, og ikke ham der trænger til os. Derfor bør vi nu, da vi kan samles til den kære julefest, være Gud særdeles taknemmelig, for at han sendte sin søn med »Fred til jord«.

Juleforberedelser

Grønkålen hakkes . . .

Der skæres pinde til pølserne . . .

Fra serien: De gamle billeder -
indsendt af P. Møller-Frifelt, Ølgod.

De gamle billeder

Der er ved at gå hul på bylden m. h. t. de gamle billeder. Redaktionen ligger allerede inde med flere billeder som alle i tur og orden vil fremkomme i bladet. Billederne vil blive returneret, når det ønskes, men vi beder om lidt tålmodighed hos indsenderne. Følg nu det gode eksempel og lad os få endnu flere af disse herlige gamle billeder - kulturskatte, som de er, fortæller de om livet, som fædrene levede det.

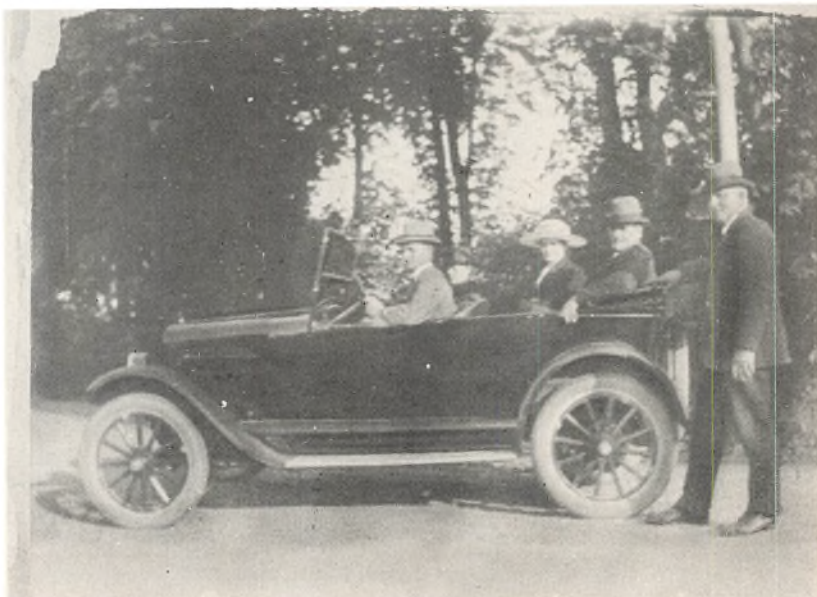
Red.

Røgere og medhjælpere i stalden på »Tybrind« v. Ejby på Fyn omkring 1908. Nr. 3 fra venstre er Thomas B. Thomsen, Ulsted, og nr. 6 fra venstre er Nordal Bruun fra Norge.

Til billedet kan knyttes følgende tildragelse fortalt af Ths. B. Th.: En dag da Ths. skulle bære en favnfuld hø fra laden over til kalvene på den anden side møddingen blæste nogle småtotter af høet ned i møddingen. Jægermester Skov, som observerede dette, bøjede sig ned og samlede dem op med ordene: »Ser De, Thomsen - en landmands pengepung er som en si med store og små huller. De store huller kan enhver sørge for at få stoppet, men kunsten er at få flest muligt også af de små huller lukket«.

De ord skrev Ths. sig bag øret. (billedet er indsendt af Jens Peter Petersen, Farendløse, svigersøn til Thomas B. Thomsen).

Fra bilismens barndom.

Billedet er fra begyndelsen af tyverne - chaufføren er født 1899 og fætter til indsenderen, hvis forældre sidder på bagsædet. Ved chaufførens side hans moder og stående bagved hans fader.

De to ældre mænd er brødre.

(billedet er indsendt af Ingeborg Nielsen, Munkerisgyden 12, Odense V).

Fra arbejdsmarken

Slægtsgaardsmøde på Fyn.

Fynskredsens udflugt lørdag den 29. - 9. 79 gik i år til Lammehave ved Ringe-Dalum Landbrugs-skoles gård - hvor deltagerne (ca. 100) blev budt velkommen af forstander Peder Nygård, som gav oplysninger om gårdens fortid og om driften i dag.

Den drives med et meget stort kvæghold og vi så de nye stalde og redskabshuse m.m.

Kl. ca. 12 startede vi derfra og kørte ad små, snoede veje gennem det midtfynske landskab, bl. a. forbi »Nordskov« til Heden Forsamlingshus hvor frokosten var parat, da tiden var afmålt - vi skulle være ude derfra igen senest 14.30, da salen skulle pyntes til høstfesten om aftenen. Det blev et par hyggelige timer hvor snakken gik livligt. Efter den gode frokost fortsatte vi mod Lundegaard gennem Allested, Vejlegård, Vejlemølle og Vittinge. Prop. Jørgen Christensen bød velkommen og gav en god orientering om den smukke gamle gård, som han købte af »Lundegaards Stiftelse« til en fornuftig pris. Men der er også meget at vedligeholde, så det koster både tid og penge, og da det meste af gården er fredet i kl. A, å der intet ændres, end ikke et vindue eller en port kan laves om. Derfor har J. C. bygget et stort maskinhus på den anden side af vejen.

I en af de gamle staldlænger har J. C. lavet »museum« for gamle traktorer og redskaber. Den ældste traktor var fra 1923 og køreklar som alle de øvrige.

Og i den smukke have ned mod Odense Å hørtes en bemærkning om at det kunne have været et smukt sted at afslutte vor årsfest 1980 - så alt i alt var turen vist ret vellykket.

Til slut takkede Karl Martin Christensen propr. Jørgen Christensen for hans gæstfrihed.

Ingeborg Nielsen.

Fra besøget på Lundegaard.

Slægtsgaardsmøde på Bornholm.

Slægtsgaardsforeningens medlemmer på Bornholm var mandag den 15. oktober samlet i Hjemmeværnsgården i Simblegaardsbakkerne ved Klemensker. Det var et meget hyggeligt samvær med smørrebrødsbord, generalforsamling, møde og film. Gdr. Poul Ibsen, Paradisgaarden ledede mødet og kunne bl. a. berette at der nu er 60 medlemmer på øen. Landsformanden Jens P. Petersen, Farendløse talte om tidens holdninger og om aktuelle landbrugsspørgsmål samt berørte foreningens virke i henseende til det historiske. Han opfordrede stærkt til at arbejde for at medlemskredsene kunne øges på Bornholm.

Flere havde ordet i tilslutning hertil og der herskede den bedste stemning.

Sluttelig vistest farvefilmen »Monarki og demokrati« om dronningens hverdag. Trods valgkamp og et stort slægtsmøde var 35 medlemmer med pårørende samlet.

Randerskredsen afholdt mandag den 3. december møde på Assentoft Kro med stor tilslutning. Ca. 70 kom fra en vid omkreds. Formanden, gdr. Chr. Thyboe bød velkommen og overgav ordet til landsformanden, gdr. Jens P. Petersen, Farendløse, der talte om gamle og nye holdninger hos slægten og i landet. Han omtalte også aktuelle spørgsmål for landbruget. Senere vistest filmen om dronningens hverdag. Deltagerne fulgte såvel foredrag som filmen med stor interesse og hele aftenen fik det allerbedste forløb.

Nordsjællandskredsen indkaldte sine medlemmer til møde den 5. december på »Aaresøhus« med formanden for hovedstadsområdet Bent Sørensen som taler over emnet: »Skal der stadig være plads til landbrug i Nordsjælland«. Slægtsgaarden bringer referat af mødet i februar-numret.

Nyt i noter

Jordlovsudvalget har udpeget gdr. Bent Dyssemark Knudsen, Bårdesø, Otterup som medlem af fondsbestyrelsen for Jens og Anna Jensens fond i stedet for afdøde gdr. Niels Eriksen, Kørbitzdal, Ringe.

Vejrforhold og Høst

Husmand Hans Olsen, Endeslev, født 1819, førte dagbog fra 1849 til 1889, og gav hvert år en oversigt over vejrforhold og høst.

Vinteren 1854 og 55 var meget strenge. Bælter og sunde var tillagt med is, og da fødemidlerne var dyre, havde arbejdsklassen nød med at klare sig igennem.

Året 1857 var et meget tørt år, med undtagelse af nogle tordenbyger, faldt der ikke synderlig regn hele året, hvorfor høsten i dette år var knap, om efteråret blev foretaget meget arbejde for at tilvejebringe vand ved brønden boring, hvorved jeg havde megen beskæftigelse ved vandingers rensning.

Sommeren 1858 var også et tørt år, og vandmangelen var endnu mere følelig end det foregående år, men høsten var ret god, da det var gunstig vejr i den tid, at sæden skulle gro.

Sommeren 1859 var også tør. Det var det tredje tørre år i rækken, jeg havde dette efterår meget arbejde med at grave brønde, navnlig ved Gisselfeld Kloster.

De første måneder af året 1860 bødede på vandmangelen, der faldt ikke megen sne, men en del regn, som indvirkede gavnlige på brønde og vandsfæder, så vandmangelen er hævet.

Således, som året begyndte, endte det, det var et ualmindeligt vådt år. Høsten var desuagtet meget god, og mere sæd er ikke høstet i mange år, høet blev bjerget, da der indtraf stadigt vejr i høsttiden, med sædhøsten så det derimod meget misligt ud, i 3 uger fra den tid, rughøsten var begyndt, styrtede regnen næsten daglig ned i strømme, og bekymringen blandt bondestanden var meget stor, men da nøden var på sit højeste, gik det som det plejer os. Da kom hjælpen. Vi fik 10 dages udmærket høstvejr, og sæden som for størstedelen var omhugget under dette slette vejr, blev på lidt nær bjerget i en tør og god tilstand, efter disse 10 dages forløb begyndte det urolige vejr igen, og det holdt hårdt med at få pløjet jorden og lagt vintersæden, hvilket sidste skete meget ufuldkomment, og mange fik slet ikke sået, uagtet således året 1860 frembød mange vanskeligheder for bondestanden kan det dog kaldes eet af de bedste, vi i mange år har haft, især da sædpriserne vare høje. Hveden kostede i september måned 12 rigsdaler sølv pr. td. og vedblev til årets slutning at holde sig i 9 a 10 rdl. pr. td.

Vinteren begyndte tidlig, i december faldt megen sne, søndagen den 29. december måtte vejene første gang kastes da sneen adskillige steder lå 1 a 2 alen højt, i julen var det udmærket slædeføre, som blev godt udnyttet.

Vinteren 1865 var meget streng og langvarig. Den i store mængde faldne sne, voldte folk meget arbejde.

Sommeren 1865 var tør, der høstede meget knapt foder, men her på egnen kunne de fleste dog slå sig igennem, andre steder var det knappere. Om vinteren og henad foråret kostede 1 lispund hø i København 3 mark, og 1 lispund halm 1 mark og 12 skilling.

Vinteren til 1866 var usædvanlig mild, der faldt slet ingen sne, og hele året 1866 var et gunstigt år, der høstede godt, og sædpriserne var høje, 1 tdr. hvede kostede på sidstningen af året 11 rdl, 1 td. byg 7 rdl.

Det blev et meget sildigt forår 1867. Til 1. maj var kun sået meget lidt. Den 13. maj var det uvejr med sne, storm og frost, som ingen nulevende mennesker kan mindes før denne årstid.

Året 1868 var et meget tørt år. Siden 1826 har det ikke været så tørt her i Landet, der faldt ikke uden enkelte regnbyger fra begyndelsen af maj til slutningen af august, da dette blev skrevet.

Sæden her på egnen fyldte kun lidt, men den var god i kernen.

Vi fik indhøstet den 8. august. Der var megen frugt dette år, så et lispund kirsebær kostede kun en mark.

Vinteren 1868-69 var meget mild, det var meget lidt frost, og der faldt slet ingen sne. Det blev tidligt forår, der blev begyndt at så i marts, og de fleste steder var der tilsæt henimod slutningen af april.

Sædprisen, som i begyndelsen af året var meget høje, en td. byg kostede 8 rdl. og derover, dalede henimod foråret, kapitaltaksten var $7\frac{1}{2}$ rdl. for byg. Jeg svarede af de 10 tdr. land i præstemarken 230 rdl.

Vinteren begyndte tidlig i 1871. I december måned kunne man allerede køre i slæde.

Foråret 1872 var ualmindelig vådt, der begyndtes at så i marts måned, men såningen blev mange steder ikke endt førend i maj.

Det blev alligevel et godt år. Det er mange år siden, der høstede en sådan mængde græs, mange bønder høstede 100 læs.

For rodfrugterne var sommeren også gunstig, jeg tænker vi får over 100 tdr. runkelroer og gulerødder.

Der er høje priser på alle levnedsmidler. ligesom kreaturerne er meget dyre. Det er ikke ual-

mindeligt, at en god hest betales med 500 rdl. og en ko med 1 til 200 rdl.

Året 1874 var et tørt år. Sæden fyldte kun lidt, men den blev høstet godt, og priserne var gode for landmanden. Kun hveden er lav i pris, den koster imellem 8 og 9 rdl. Det var et godt år for frugt, jeg solgte æbler for 100 rdl.

Vinteren holdt længe ud i 1875. Søndagen før påske, da dette blev skrevet, var det en meget hård frost. Den 1. januar 1875 indførtes det nye møntsystem her i landet, nemlig kroner og øre i stedet rdl, mark og skilling. Det voldte lidt bryderier fra først af, med beregningen, men når man først bliver vant til det, vil det nok gå bedre.

Høsten i 1879 begyndte sildig på grund af det, i den sidste tid våde og kolde vejr. Der kom ikke ret megen sæd ind i august måned, men da bedredes vejret. Der er god kerne i sæden.

Vinteren 1879-80 var meget tør, der faldt ingen sne, og meget ubetydelig regn, medens vi derimod i november og december måned havde en meget hård frost. Jorden var som følge deraf tidlig tjenlig til at behandle i foråret 1880, og allerede i marts måned blev der sået megen sæd, og der var i almindelighed tilsået længe før maj.

Vinteren 1880-81 var meget streng og langvarig. Det begyndte at fryse og sne i oktober måned, og den 24. april da dette blev skrevet, lå der endnu enkelte steder sne i grøfterne, desuagtet blev forårssæden lagt godt i jorden, da den strenge frost havde skjærnet den, men vinter-sæden og kløver tegner dårligt.

Sommeren 1881 var meget tør, og høsten som følge deraf meget knap, ja for adskillige egne kunne den næsten kaldes et misvækstår. Mange måtte skille sig af med en del af kreaturerne af frygt for ikke at kunne vinterføde dem, at anvende foder til strøelse, var der ikke tale om, og man så mange steder, at bønderne kørte grus hjem til at strø under kreaturerne. Kreaturpriserne var om efteråret også meget lave, men det gik dog over forventning godt med vinterfodringen, da vinteren blev så mild, at det næsten ikke var en eneste

dags frost, og der faldt slet ingen sne, så der kunne arbejdes i marken ved dræning og andre arbejder hele vinteren.

I modsætning til 1881 var sommeren 1882 så overordentlig gunstig for sæden, så næppe nogen kunne mindes en så god høst, og efterhånden som det viste sig, at høsten ville blive rigelig, steg kreaturpriserne til en hidtil ukendt højde. Sædpriserne var derimod lave på grund af, at der var høstet godt, i næsten alle agerdyrkende lande.

Vinteren 1885-86 begyndte mild, men efter nytår begyndte det at fryse, og tog til med frost, indtil den 21. marts, den første dag det så at sige, havde været tøvejr i 3 måneder.

Sommeren 1886 var meget tør, og høsten som følge deraf noget mindre end et almindeligt godt år. Dog tror jeg, at kerneudbyttet vil blive godt. Som følge af tørken er der stor mangel på græs, og kreaturerne, især for de mindre landbrugere er nær ved at lide sult. Der har i sommer været en stor mængde kirsebær, de solgtes tilsidst for 35 øre »pundet« (lispundet).

I marts måned 1888 havde vi en forfærdelig hård vinter, med snefald og frost. Jeg kan huske, at jeg som barn har oplevet lige så strenge vintre, men aldrig så langt hen på året.

Sommeren 1889 var så overordentlig tør. Der kom ikke regn i 3 af de varmeste sommermåneder, som følge deraf var høsten meget lille. Siden 1826, da det også var et tørt år, har der forholdsvis ikke været høstet så lidt, men da vi så fik regn, så voksede græsset godt, og vi fik godt vejr så kvæget kunne gå ude til november måned, hvad der drøjede meget på det knappe foder.

*Edvard Hansen.
Lokalhistorisk arkiv for
Herfølge - Sædder sogne.*

Sekretariatet meddeler:

Det har desværre vist sig umuligt at få fremstillet de lovede platter, så der vil ikke blive fremstillet årsmødeplatter for 1979. De indsendte bestillinger er annulleret.

*Med venlig hilsen
Inger Hansen.*

Julehilsner - Nytårsønsker.

Til den store læserskare - medlemmerne - der har glædet med mangt et skulderklap, til den skrivende skare - der har glædet »den gamle redakteur« med at være med til at give bladet »ansigt«. Til landsstyrelse og bladudvalg de bedste ønsker for julen og det ny år med tak for alt i året, der nu svinder.

Hans Hvuid.

Årets månedes...

*Året begynder med januar
dagen er kort og marken er bar.*

*I februar, når dagene længes,
plejer vinteren slemt at strenges.*

*Marts med den liflige forårssol
bringer dog sjældent den lille viol.*

*April er ikke at stole på.
Hver stund den tager ny kjole på.*

*Maj er yndig, frisk som en brud,
solen skinner, og bøgen springer ud.*

*Juni kommer med den kære skærsommer
og med tusinde rosenblommer.*

*Juli kommer med hede og mag,
lyse nætter og hundedag.*

*August kommer høsten, hvor bonden
sanker i lo og lader
med velsignelse fra Gud Fader.*

*September er også rar og kær,
så ryster vi æble- og pæretræer.*

*Oktober med, når det er belejligt,
efteråret kan være så dejligt.*

*November er en kedelig gæst,
med regn og slud og idelig blæst.*

*December er årets mørke ende -
hård, hvor kun lidt er at bide og brænde.
Men selv i fattigmands usle skjul
bringer december dog glædelig jul.*

Jens og Anna Jensens fond...

udlåner penge til unge landmænds etablering, også ved generationsskifte. Årlige ydelse uden kurstab for tiden 12 procent, hvoraf 9 procent er rente. Henvendelse til:

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, Rynkeby, telefon (09) 39 13 17.

Henvendelse til fonden skal være indsendt senest 1/6 eller 1/12 hvert år.

Skaf foreningen nye medlemmer

Undertegnede foreslår, at følgende får tilsendt materiale om
Dansk Slægtsgaardforening og opfordres til at indmelde sig i foreningen:

_____

Titel

_____

Titel

_____

Navn

_____

Navn

_____

Postadresse

_____

Postadresse

_____

den

19

_____

Underskrift

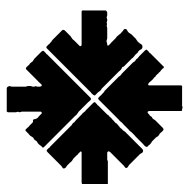
Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes til sekretariatet på alm. postkort.

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

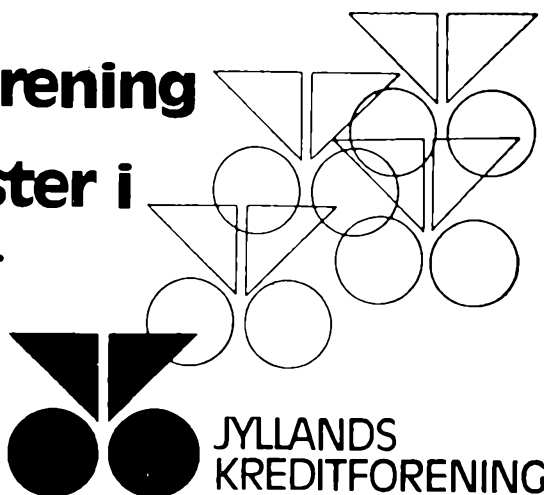
lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugsyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

FORENEDE KREDITFORENINGER

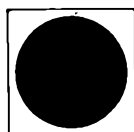
Otto Monsted's Plads 11 · Postbox 333 1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34
Magelos 2 · Postbox 343 5100 Odense · Tlf. (09) 1177 77

**Jyllands
Kreditforening
er
specialister i
Jylland...**

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Vi skaffer penge til gårde.

København: Jarmers Plads 2,
1590 København V. Tlf. (01) 12 53 00

Århus: Åboulevarden 69,
8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00

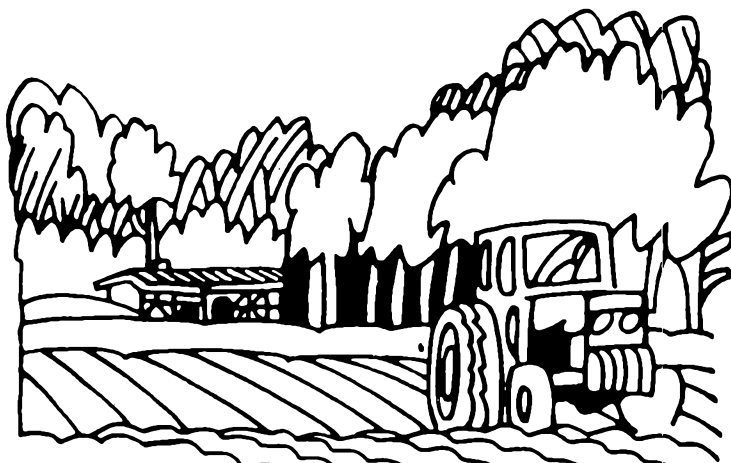
Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Aalborg: Algade 38,
9100 Aalborg. Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16,
5000 Odense. Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**Et A-rentebevis fra Andelsbanken
giver stigende rente år for år
-uden at Deres penge er bundet.**

 ANDELSBANKEN